

Forsoning skal overvinne uforsonlighet og hat

Taler

Harald 5

Dato

8 mai 1995

Sted

Akershus festning

Omstendigheter

Frigjøringsjubileet

1 Stortingspresident,

statsminister,

5 gjester fra mange land,

krigsveteraner,

offiserer og soldater,

10

norske kvinner og menn,

I dag feirer vi minnet om den største gledesdagen som vår tids Norge har fått oppleve: 8. mai 1945. Da ble Norge atter fritt, og freden kom tilbake til Europa, etter nesten seks krigsår med ufattelige lidelser og ødeleggelser.

15

For 50 år siden i dag var marerittet slutt. Ingenting kan måle seg med den gleden som fylte oss da. Ennå har den gjenklang i hjertene hos alle som opplevde dagen, her i et Norge med flagg og sang og jubel - og hos alle oss som hadde lengtet hjem i fem lange år, og visste at nå var det like før drømmen ble virkelighet.

20

For vår del skjedde det 7. juni, da min kjære bestefar kong Haakon kom hjem til det landet han elsket. «Der hjemmet er, der er også fedrelandet,» sa Chr. Michelsen da han tok imot ham i 1905. Slik følte vår familie det, slik følte et helt folk: Vi hadde fått fedrelandet tilbake. Alt nordmenn hadde kjempet for, lengtet etter, bedt om i uro og angst, var plutselig igjen blitt vårt, som en ufattelig gave.

25

30 Den siste store redselen hadde vi også sluppet: At de over 350.000 soldatene som Hitler hadde i Norge, skulle fortsette krigen her, etter at resten av Europa hadde fått fred. Den uhyggelige tanken hadde gitt nordmenn mange søvnløse netter. Nå opplevet vi i stedet en fredsvår med uvirkelig gledesrus. Vi våknet også til en ny arbeidsdag, da Norge skulle gjenreises etter krigens store skader,
35 ikke minst i Nord-Norge, og alle krefter ble satt inn i byggende innsats, med resultater vi kan være stolte av.

Nå, som dengang, har vi all grunn til å minnes hva krigen kostet oss av ofre og lidelser. Hjemmefronten, i farlige oppdrag, samlet folket i motstand og vokste
40 til et nettverk som ble avgjørende for en ordnet overgang da freden kom. Kvinner og menn tok like tunge tak. Nordmenn ute, i alle forsvarsgrener, kjempet modig på alliert side. Krigsseilernes innsats kan ikke verdsettes høyt nok. Mange nordmenn fikk lide i fengsler og konsentrasjonsleirer. Motstandsviljen ble herdet i alle deler av landet, under trengsler og savn.

45 Deres innsats fyller oss med stolthet og takknemlighet. Men vi må også i takknemlighet erkjenne at mange andre folk bar langt større byrder enn vi ble pålagt. De kjempet en ukuelig kamp mot det nazistiske tyranni - med millioner av dødsofre - og førte også oss frem til seier og frihet. Vi skylder dem evig takk.
50 Jeg takker spesielt alle de nasjoner som er representert her idag.

Krigen ble en dyr lærepenge for oss. Dengang ga vi hverandre det løfte at aldri mer skulle noen finne oss uforberedt til å stå imot angrep og maktbruk. Vi søkte trygghet i samarbeid med de land som sto oss nærmest. Målet var: aldri mer krig!
55 I dag kan vi se tilbake på 50 år med fred i vårt land, og i det meste av Europa. Men verden er usikker, og det løftet vi ga, må alltid fornyes og følges opp i handling.

Krigen satte dype sår også i Norge. Mange mistet sine kjæreste. Barn opplevde
60 grusomheter de aldri kan glemme. Mennesker som hadde gjort en stor krigsinnsats, fikk ikke den støtten de hadde grunn til å vente, og selv etter 50 år er ikke alle sår grodd. Vi har alle et ansvar for å gjøre vårt for at sårene nå må leges.

65 Det gjelder også landsmenn som havnet på gal side. Vi som opplevde krigen, ville ikke være ærlige om vi istemte det gamle ord, at å forstå alt er å tilgi alt. Det

som var galt, blir ikke riktig bare fordi vi forstår grunner og omstendigheter. Men en ting er handlinger og skyld som må sones - noe annet er mennesker som har lidt for det de engang gjorde. Det skal alltid strekkes ut en forsonende hånd. Det er både en kristen og en human plikt. Forsoning skal overvinne uforsonlighet og hat.

I tiden etter krigen var det forsoningsveien den vestlige verden fulgte - for første gang etter en storkrig. Frankrike og Tyskland, de to arvefiender gjennom århundrer, ble partnere i fredelig samarbeid. Storbritannia, USA og andre vestlige land var grunnleggere og deltagere i den europeiske demokratibyggingen som har vært avgjørende for den lengste fredsperiode i europeisk historie.

Det var det de kjempet for, de mange som holdt vår ære blank under krigen - en fred som gir rom for frihet og menneskeverd. Det er derfor en stor glede å se så mange veteraner samlet her i dag - og vite at så mange følger oss under samlinger over hele landet. På deres og egne vegne takker jeg Regjeringen, nasjonalkomiteen og alle andre som bidrar til at fredsårets markeringer får høytid og verdighet.

Men størst takknemlighet skylder vi dem som ofret livet under Norges frihetskamp. Akershus festning er vårt felles minnested for dem. De lever fortsatt i våre hjerter. Med livet som innsats viste de hva kampen gjaldt. Deres offer er den skjulte grunnvollen for det frie og fredelige Norge som vi fikk ta i arv, og som det er vår oppgave å føre videre.

Nordahl Grieg, selv en av våre falne, skrev om dem:

Vi er så få her i landet,

hver fallen er bror og venn. Vi har de døde med oss

den dagen vi kommer igjen.

Ja, de døde er med oss, også på denne gledens dag. De ga alt for at den gleden skulle bli vår. Så deler vi den også med dem, i forvissning om at deres offer ikke var forgjeves, i takknemlighet for det forbilde de ga oss, og i forpliktelse mot det løftet som er skrevet inn i fedrelandssangen:

«Også vi når det blir krevet

for dets fred slår leir!»

110

Kilde

Lars Roar Langslet (red.): Kongen taler. Oslo 1996, s.161-164.

Emner

Andre verdenskrig, Jubileumstale, Norsk historie

115

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/forsoning-skal-overvinne-uforsonlighet-og-hat>

120

125

130

135

140